

Ганна Закревська — дослідниця великих ссавців антропогену України

Віталій Дернов^{1–2}, Ганна Коваленко²

¹ Інститут геологічних наук НАН України (Київ, Україна), ² Національний науково-природничий музей НАН України (Київ, Україна)
e-mail: vitalydernov@gmail.com; orcid: 0000-0002-5873-394X

Dernov, V., G. Kovalenko. Ganna Zakrevska—a researcher of the Quaternary large mammals of Ukraine. — Ganna Vasylivna Zakrevska (1894–1974) was a researcher of the Quaternary large mammals of Ukraine and of the geological structure, geomorphology, tectonics, and mineral resources of various regions of the country, primarily its northern part. Throughout her entire scientific career, until her emigration to Canada, she worked at the Institute of Geological Sciences (Kyiv), progressing from a postgraduate researcher to the director of the Institute. Ganna Vasylivna successfully combined research work with teaching: she delivered a course in physical geography at the Kyiv Pedagogical Institute and a course in field geology at the Kyiv Mining and Geological Institute. The theriological research of Ganna Vasylivna focused on the study of Quaternary wild boars, bison, and deer. A special place in her scientific work is devoted to the investigation of the skeleton of *Mammuthus trogontherii* Pohl, 1855.

Біографічні деталі

Ганна Василівна Закревська (рис. 1), у дівочтві Сіренко, народилася 13 липня 1894 р. у с. Келеберда Гельмязівського повіту на Полтавщині в сім'ї військовослужбовця та вчительки. У віці чотирьох років втратила обох батьків; в подальшому її вихованням займалася її тітка, дружина інженера-путівника Леоніда Раєвського, який забезпечив їй гарну освіту [Макаренко 2005].

У 1924 р. Г. Закревська стала аспіранткою науково-дослідної кафедри геології в Києві. З 1936 р. очолювала відділ геотектоніки і геоморфології Інституту геологічних наук АН. У 1936 р. отримала ступінь доктора геології. Восени 1938 р. зазнала політичних репресій, згодом виправдана [Макаренко 1991]. В окупації 1941–1943 рр., працювала в Києві у Геологічному музеї, у 1943 р. емігрувала до Канади. Там працювала в лікарні біля Оттави. Померла в похилому віці, 10 жовтня 1974 р. [Макаренко 1991, 2005].

Рис. 1. Ганна Василівна Закревська (дата зйомки невідома).
Джерело: <https://esu.com.ua/article-14687>.

Теріологічні доробки

Тема палеонтологічних досліджень Ганни Василівни охоплювала антропогенових великих ссавців України. В 1924 Г.В. [Закревська 1924] навела короткий опис черепа степового бізона *Bison priscus* Vojanus, 1825, знайденого в руслі р. Ворскла поблизу с. Кишеньки на Полтавщині. У 1925 р. Ганна Василівна представила результати дослідження гарно збереженого череп вепра *Sus scrofa ferus* Rüttimeyer, 1861 з торфовища поблизу м. Сміла [Закревська 1925a]. В цій статті, окрім опису морфології черепу, авторка наводить стислий огляд знахідок решток диких свиней у четвертинних відкладах України та Європи. Того ж року вийшла в світ невелика замітка Г.В., присвячена результатам дослідження черепа степового бізона *Bison priscus* Vojanus, 1825 з алювію Дніпра біля м. Кременчук [Закревська 1925b].

Одним з найпримітніших доробків Г.В. став опис трогонтерія, повний скелет якого знайдено 1922 р. при прокладанні залізничної колії на правобережжі Дніпра, нижче м. Новогеоргіївськ [Закревська 1928, 1936a] (нині місто затоплене водами Кременчуцького вдсх.). Це була перша в світі знахідка повного скелету цієї тварини. В 1925 р. скелет було передано в Геологічний музей Всеукраїнської академії наук. Протягом 1929–1930 рр. під керівництвом Г.В. скелет було змонтовано та виставлено для показу в холі Геологічного музею Всеукраїнської академії наук (рис. 2) (сучасний Національний науково-природничий музей НАН України) [Макаренко 1991; Stupak 2026].

Детальному вивченню цього скелета присвячена кандидатська дисертація Г.В., опублікована у вигляді монографії в 1936 р. [Закревська 1936a]. Восени 1943 року окупанти вивезли перлину музею і ця палеонтологічна знахідка зникла назавжди [Загороднюк 2025]. Де зберігається наразі скелет трогонтерія достеменно невідомо, хоча є припущення, що він може зберігатися в Інституті палеобіології ПАН у Варшаві [Загороднюк 2025].

Більш пізні палеонтологічні роботи Ганни Василівни було присвячено вивченню гігантських оленів [Закревська 1931, 1935].

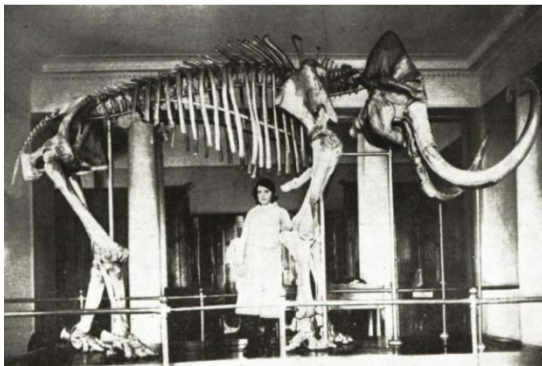

Рис. 2. Ганна Закревська поряд зі змонтованим скелетом *Mammuthus trogontherii* Pohlig, 1855 в холі Геологічного музею ВУАН; 1936 р. Джерело: [Загороднюк 2025, рис. 7a].

Суміжні інтереси, чесноти

Окрім палеонтологічних публікацій, перу Г. Закревської належать роботи, присвячені геологічній будові та геоморфології Українського Полісся, Поділля та Середнього та Нижнього Придніпров'я, мінеральним ресурсам Київщини та Житомирщини, гідрогеології Полтавщини та Сумщини, результатам геологічного картування, тощо (повний перелік робіт Г.В., в тому числі й присвячених геології, можна знайти у монографії Д. Макаренка [2005]).

Широковідомою є монографія Ганни Василівни під назвою «Геологічний та геоморфологічний нарис Чернігівського Полісся» [Закревська 1936b], за яку дослідниці було присуджено вчений ступінь доктора геолого-мінералогічних наук без захисту дисертації.

У київський період Ганна Василівна успішно поєднувала науково-дослідну діяльність з викладацькою: вона читала курс фізичної географії в Київському педагогічному інституті (нині Український державний університет імені Михайла Драгоманова) та курс польової геології Київському гірничо-геологічному інституті (ліквідований в 1935 р.) [Макаренко 1991].

З історій особистого життя відомо, що під час міграції до Канади на сповненій пригод та поневірянь дорозі до нового життя вона зустріла 12-річну дівчинку на ім'я Оксана, яка загубила своїх батьків. В 1960-х завдяки Червоному Хресту Ганна Василівна змогла розшукати батьків Оксани, яка допомогла дізнатися відомості про родину Г. Закревської. Зокрема, у 1972 р. Оксана відвідала Київ, де дізналася від родичів Г.В. про трагічну долю її сина Леоніда (1915 року народження), який загинув у боях під Сталінградом [ibid.].

Література

- Загороднюк, І. 2025. Зоологічні колекції в періоди революцій, перебудов та воєн: досвід України протягом XX–XXI століть. *Geo&Bio*, 27: 14–60. [CrossRef](#)
- Закревська, Г. В. 1924. Череп *Bison priscus* H. v. Meyer з Полтавщини. *Наукові записки: орган Київських науково-дослідних кафедр*, 2: 158–162.
- Закревська, Г. В. 1925а. Череп *Sus scrofa ferus* Rüttimeyer з околиць м. Смілої на Київщині. *Наукові записки: орган Київських науково-дослідних кафедр*, 3 (1): 3–13.
- Закревська, Г. В. 1925б. Череп *Bison priscus* H. v. Meyer з околиць Кременчука. *Наукові записки: орган Київських науково-дослідних кафедр*, 3 (1): 27.
- Закревська, Г. В. 1928. *Elephas trogonterii* Pohl. з околиць села Табурища Кременчуцької округи (попереднє повідомлення). *Труди Українського науково-дослідного геологічного інституту*, 1: 130–135.
- Закревська, Г. В. 1931. Олені-велетні (*Cervus giganteus* Blum.). *Збірник пам'яті Павла Аполлоновича Тутковського. Том 2*. Видавництво ВУАН, Київ, 15–50.
- Закревська, Г. В. 1935. Олені-велетні (*Cervus giganteus* Blum.) на Чернігівському Поліссі. *Четвертинний період*, 9: 107–117.
- Закревська, Г. В. 1936а. *Elephas trogonterii* Pohl. з правобережжя Середнього Дніпра. Видавництво ВУАН, Київ, 1–140.
- Закревська, Г. В. 1936б. *Геологічний та геоморфологічний нарис Чернігівського Полісся (між рр. Десною та Дніпром)*. Київ, 1–188.
- Макаренко, Д. Є. 1991. Пам'яті Ганни Василівни Закревської. *Геологічний журнал*, № 3: 88–89.

Макаренко, Д. 2005. *Голгофа українських геологів*. Київ, 1–139.

Ступак, А. 2026. Формування та зникнення першої палеозоологічної термінології у світлі розвитку палеозоології ссавців наприкінці 19 і першої половини 20 ст. в Україні. *Консенсус*, № 1: 7–30. [CrossRef](#)

Резюме

ДЕРНОВ, В., Г. КОВАЛЕНКО. Ганна Закревська — дослідниця великих ссавців антропогену України. — Ганна Василівна Закревська — це дослідниця антропогенових великих ссавців та геологічної будови, геоморфології, тектоніки та мінеральних ресурсів різних куточків України, переважно її північної частини. Всю свою наукову кар’єру, аж до еміграції в Канаду, Ганна Василівна пропрацювала в Інституті геологічних наук (Київ), пройшовши шлях від аспіранта до директора інституту. Ганна Василівна успішно поєднувала науково-дослідну діяльність з викладацькою: вона читала курс фізичної географії в Київському педагогічному інституті (нині Український державний університет імені Михайла Драгоманова) та курс польової геології Київському гірничо-геологічному інституті. Теріологічні дослідження Ганни Василівни присвячені вивченню четвертинних вепрів, зубрів та оленів. Окреме місце в її науковому доробку належить дослідженню унікальної знахідки скелета *Mammuthus trogontherii* Pohlig, 1855.